

СТАЛІНСКӨЙ ИНИЦИЈӨНД

Лезöны: Усва-Вомса ВКП (б) Рајком да Рајисполком

№ 63 (338)

Август 18-д лун 1938 во

Гачет петö тö-
лысын 10 №

Социалистическөй авиациялөн празньик

Талун—авиациялөн лун—советскөй странаса воздушнөй флотлөн сём всенароднөй празньик. Тајб празньик медвоэзаыс вöли лөсöдöма 1933-öд воын, кор первој пјатилетка оломö пöртöмбн, ми вермим-нин виставны став мрлы, мыј советскөй сојузлөн ем аслас авиационнөй промышленност, кодi лоис социалистическөй авиациялы развивајтчöм вьлө базадн.

Тавоса авиационнөй лун нуöдчысö международнөй положеніе вöлытöма јосмөм обстановкаиын. Германскөй да Италјанскөй фашизм, мрлы да демократіялы паны јарөј поход паскөдöмбн, ојдöдис аслас полчищесөдн героическөй Испанијалыс терроріјасө, сылыс независимостсö да свободасö вркіјөн пöдтыны зилöмбн. Японскөй империализм, кодлы оз тырмыны воэза захватјасыс, зилö вооружоннөй кибн пöдтыны китајскөй јöзöс.

Капиталистическөй странајасын, медвоэ фашистскөй странајасын вооруженіелөн бешеннөја быдмөм, позтöм шовинистическөй пропаганда, мрлы да демократіялы паны проповедүјтöм, СССР-лы паныда војна воесдн чуксалöм—ставыс висталö вьл мрвөвöй војна јонжыка матыстчöм јылыс.

Испанијаын војенно-фашистскөй мјатеж, германо-италјанскөй фашизмлөн интервенція, Китај вьлө японскөй војенщицналөн ускöдчөм петкөдлөнны став странаса ужалыс јöзлы, мыј могыс дугдывлытöг вооружајтчöны, паскөдöны војеннөй промышленност, авиация капиталистјас, фашистјас. Карјас да сиктјас жүгөдлөм, мирнөй јöзсө сотöм—со фашистскөй авиациялөн гырöдө тујыс.

1938-öд вөса авиационнөй лун нуöдсö международнөй солидарност воэд паскөдöм пас улын, медвоэ Испанијаса да Китајса ужалыс јöзкөд фашистскөй интервенциясы паныд најд тышын солидарност јонмөдöм пас улын, советскөй страналыс дорјысан вынсö, Краснөй воздушнөй флотсö воэд јонмөдан пас улын.

Тавоса авиациялөн лун нуöдсö партинөй да непартинөй большевикјаслыс, став советскөй јöзлыс выманіесö фашистскөй разведкалыс актјассö—троцкистско-бухаринскөй шпионјасöс, код-

јас көсјасны лептыны подлөј киньсö мјан рөфина вьлө, ердöдöм да бырöдöм вöсна тыш вьлө мобилизујтан пас улын.

Советскөй авиациялөн промышленност воыс-воө шедöдö вöлытöм вермөм-јас советскөй лотчикјас—великөй рөфиналөн гордөј соколјас лебалöны медса ылö, медса öдјö да вьліті. Најö асланыс героическөй подвигјасдн шедöдалöны мрвөвöй рекордјас.

Советскөй лотчикјас блеситана подвигјасыс позана сөмын сöциалистическөй странаын. Повтöм соколјас—лотчикјас Громов, Јумашев да данілін јортјас Москва Војвыв полус—Севернөй Америка кост пуксывлытöм лебзöмөн шедöдисны вьл мрвөвöй рекорд.

СССР Верховнөй советса депутат лотчик-высотнык В. Коккинакі да замечательнөй штурман Бр'анфинскіј Москва—Владивосток кост-ти лебзöмөн шедöдисны замечательнөй победа. Најö öти суткибн лебисны 7600 километра.

Мјан странаса нывјас инöмыс оз мунны бöрынжык мужицајасыс. Најö прекраснөја овладевајтöны авиационнөй техникадн. Тавоса јул 2 öд лунö војеннөй лотчицајас: старшей лейтенант П. ф. Осипенко, старшей лейтенант Вера Ломако да штурман-лейтенант Марина Раскова вöчисны пуксывлытöм лебзылөм Севастополь-Архангелск район кост. Тащöм героинајасыс мјан век содö і содö.

Советскөй авиациялөн да авиационнөй промышленностлөн ыжыдыс-ыжыд вермөмјасдн ми медвоэ обяза-нөс мјан славнөй коммунистическөй партијалы, советскөй правительстволы да став ужалыс јöзөн радејтана вожд Сталин јортлы, кодјас быдлун тöждысöны советскөй страналыс дорјысан вын јонмөдöм вöсна, советскөй авиопрмышленност да воздушнөй флот вöдө јонмөдöм да развивајтöм вöсна. Најö бағ моз тöждысöны советскөй лотчикјас вöсна, налыс рајассö сотöм вöсна.

„Ми сулалам мр вöсна да дорјам мрлыс фелö, но ми ог полö угрозајасыс да да-сöсө вочавіғны вöйна öзтыс-јас удар вьлө ударөн“ (Сталин).

Талун Советскөй Сојузса ужалыс јöз празнујтö социалистическөй авиациялыс лун. Капиталистическөй кыщалöм јылыс помнитöмөн музлытöг јонмөдамөј ассыным Краснөй авиация.

Біа пöс чöлом сталінскөй быдтасјаслы, рөфинаса гордөј соколјаслы, герој-лотчикјаслы!

1938

„Н—209“ самолет екіпаж јылыс

Во сайын Москвасаы Војвыв полус пыр Америкаө лебзис „Н—209“ самолет. Самолотлөн екіпажыс вöли тащöм составын: С. А. Леваневскіј—самолотлөн командир, Н. Г. Кастанајев—пилот, В. І. Левченко—штурман, Г. Т. Побежимов, Н. Н. Годовиков—механикјас да Н. Ја. Галковскіј—радіст.

Лебзöмыс мунис зев сөкыд метеорологическөй услөвјејас дырји, торјанин Ледовитөј океан вывтi. Јізöмыс полбмөн, лотчикјас лебисны јона вьліті, но і сени ез петавлыны кымдрјас пыс. Август 13 лунö, 13 час 40 минутын „Н—209“ самолет мунис Војвыв полус вывтi, а 14 час 32 минутын самолет боргөан вöли сетöма радіограмма јуөртöмбн, мыј моторјас пыс öтик сувтис. Тајб обстојателствоыс, кодi самолетсö заставітис лебны улытыжык, јізöмлыс опасностсö öзöдöс.

Та вьлын самолеткөд јітöдыс ори. Уна поларнөй да мукөд радіостанціяјас прöста следітисны сы бöрса, „Н—209“ самолет станціјалыс ужсö ез вöв азöма.

Кöт компетентнөй специалистјаслөн мненіејас сертi став обстановкаиыс индыліс сы вьлө, мыј лоі сынöдын катастрофа да самолет жуғалис, а ез вöч пуксöм, СССР-са Правительство котыртис „Н—209“ самолетлыс екіпажсö корсöм, сы öн лебзöм став трасса куға, кығi СССР-са берегјасан, сiғi і Војвыв Канада да Аласка берегјаслар боксан.

Корсöмјас дырји вöли вöчлөма Војвыв полусöз 2 лебзылөм, уна лебзылөмјас трасса куға Америкаларө, Франца Јосифа мусан Гренландіја дінö лебзылөм (кытчö дреф вермис нуны самолетлыс коласјассö) да мукөдјас. Лебзылөмјас ез сетны положителнөй резултатјас, „Н—209“ самолетсö ез вöв азöма.

Правительство јуасис Советскөй Сојузса геројас-лотчикјаслыс да поларнөй исследователјаслыс воэд корсöмлөн позанлујјас да целесообразностјас јылыс. Најö öтувја мненіе сертi воэд вьлө корсöмјас оз имейтны успех вьлө некущөм шансјас да „Н—209“ самолетлыс екіпаж следүјтö лыдчыны пöгібнөтöмбн.

Такöд јітöдын ССР Сојузса Народнөй Комиссарјаслөн Совет шуис „Н—209“ самолетсö воэд корсöм дүгöдны. СССР-са Правительство став советскөй народкөд јукö скорб мјанлыс дөна јортјассö, мужественнөй советскөй лотчикјассö С. А. Леваневскіјсö, Н. Г. Кастанајевсö, В. І. Левченкосö, Г. Т. Побежимовсö, Н. Н. Годовиковсö да Н. Ја. Галковскіјсö воштöм куға да погібшöјјаслөн семјасалы выржајтö ассыс жуғыд соболезнованіе.

Правительство шуис: 1. С. Г. Леваневскіјлыс, Н. Г. Кастанајевлыс, В. Г. Левченколыс, Г. Т. Побежимовлыс, Н. Н. Годовиковлыс да Н. Ја. Галковскіјлыс памет увековечітöм могыс Москва карö сувтöдны памјатнык.

2. Прісвоитны: Леваневскіј јортлыс нмсö—Николајев карын морскөй лотчикјас школалы да стрöйтисыс ледоколнөй пароходлы.

Кастанајев јортлыс нмсö—22 номера завод берд-

са аеродромлы да летно-испытателнөй станціјалы. Левченко јортлыс нмсö—Балтiјскөй флотса авиационнөй полклы.

Побежимов јортлыс нмсö—Главсевморпутолн Краснојарскөй авиоремонтнөй заводлы.

Годовиков јортлыс нмсö—НОП-лөн Московскөй авиационнөй техникумлы.

Галковскіј јортлыс нмсö—Главсевморпутолн Јакутскөй радіоцентрлы.

Правительство шуис „Н—209“ самолетлөн погібнөтыс екіпаж семјасаса шленјасалы назначитны пенсіја повышеннөй размердн да погібшöјјаслөн семјасалы сетны једіновременнөй пособіе 20 сурс шајтөн быд семјалы.

(ТАСС)

Китајын војеннөй дејствіејаслы.

Снiмок вьлын: Китајса женщина, кодi добровольнөја вступітис армијаб.

МАТЫСА КАДӨ УЖАЛЫГ ЛӨЗ ПӨВСЫН БЕГЕДАЖАСЛӨН ПРІМЕРНӨЙ ТЕМАЖАС

9. Міжан рөдіна

СССР-лөн карта. Территорија, населеније, природнөй озурлунјас. Первој да мөд пјатилеткајас успешнөй ја олөмө пөртөмөн вьл промышленнөй районјас лөсөдөм: Урало - Кузбассын мөд угольно-металлургическөй база, Каракандинскөй угольнөй район, Ишимбайевскөй нефтаннөй район да мукөдјас. Вьл карјас создајтөм да важ карјасын населенијелөн өдјө быдмөм. Промышленкостлөн вьл отрасльјас да вьл предпрјатіејаслөн гигантјас. Социализм странајон гырыс стројкајас. Беломорскөй канал. Канал Москва—Волга. Московскөй метрополитен. Тај ө стројкајаслөн төдчанлун. Строительстволөн өдјас да размах, коді абу позана капиталистическөй странајасын. Социалистическөй индустрија да колхознөй стројлөн победа. СССР—мирын зик өтик страна, көні абу ужтөмалөм да мортөс мортөн эксплуатирүйтөм. Унациональность Сөветскөй Сојузса народјаслөн великөй дружба.

10. СССР—культура зоріалан страна.

СССР-са народјаслөн культура да творчество зоріалөм. СССР-са гражданајон образованије вьлө законөн гарантірүйтөм право.

СССР-ын социалистическөй культура паскалөмлөн гуманны вермытөм позанлунјас. Большевикјаслөн Војвыв полус завојүтөм, Москва—США, Москва—Владивостоклөн район, Севастополь—Архангельск героическөй лебзөмјас, папанінецјаслөн повтөм четворкаөн дрефүтүс ји вьлын Арктика исследүйтөм—славнөй подвигјас, кодјас верманаөс сөмын мијан социалистическөй рөдінаын да вајисны мировөй культуралөн сокровищница-

лы озур вклад. Сөветскөй музыкалөн, театрөн да кинолөн успехјас. СССР—талантјаслөн страна. Сөветскөй скрипачјаслөн да пианистјаслөн международнөй конкурс вьлын Брусселын победа.

11. Сөветскөй высшөй школа да возынмуныс наука јылыс.

Сталин да Молотов сөветскөй наука да высшөй школалөн могајс јылыс. Сөветскөй наукалөн народкөд јитөд. СССР-ын высшөй школа паскыда позана став ужалыс јөзлы, капиталистическөй странајасын сјө јавлајтө озыр јөзлы привилегіјаөн. Ленин—„Наука мужлөн, важмөм наукалы паныд смелөја тыш нуөдыслөн да вьл наукалы туј востыслөн образец“ (Сталин). Возынмуныс сөветскөй наука, коді жуглис обществолөн вөз мунөмлы мешајтыс важ традицияјас нормаяс да преградајас Папанин да папанінецјас, Стаханов да стахановецјас—наукалөн новаторјас, мијан возынмуныс наукалөн јөз.

12. Иностраннөй разведкајас да најө троцкистско-бухаринскөй да буржуазно-националистическөй агентура подрывнөй дејательносткөд тышлөн могајс.

Ленин да Сталин капиталистическөй кышалөм јылыс. Иностраннөй разведывательнөй органјаслөн да најө троцкистско-бухаринскөй да буржуазно-националистическөй агентура, шпионско-диверсионнөй дејательностлөн методјас да пријомјас. Революционнөй бөйөтлөст кыпөдөмлөн колаңлун. Государственнөй тайна хранитөм. Антисөветскөй „правотроцкистскөй блок“ процесслөн итогјас. Врагјаскөд

тышын сөветскөй разведкалөн төдчанлун. Сөветскөй разведкалөн выныс—сылөн народкөд орјавлытөм јитөд.

13. Религиознөй предассудокјаслөн вред јылыс.

Ленин да Сталин религијалөн реакционнөй сушност јылыс. Религија—народлы опиум. СССР-ын духовенстволөн да сектантјаслөн контрреволюционнөй дејательност, најө главарјаслөн троцкистско-бухаринскөй да буржуазно-националистическөй шпионјаскөд да диверсантјаскөд, иностраннөй разведкајаслөн најөмникјаскөд јитөд. Религијалыс реакционнөй сушностсө да религиознөй предассудокјаслыс вредсө ужалыс јөзлы дугдывлытөг да терпелөвөја разјаснајтөмлөн могајс. Религиознөй предассудокјаскөд тыш—јөз сознанијеын капитализмлөн пережитокјаскөд тыш.

Агитаторјаслы да пропагандистјаслы литература

Өкмысөд темалы: Мијан рөдіна—Н. Баранскіј да П. Поспелов редакција улын. Којмөд издавије.

Ју. Саушкин—РСФСР. Госполитиздат. 1938 во.

П. Лопатин—Волга мунө Москва. „Московскіј рабочиј“. 1938 во.

П. Лопатин—Москва—Волга канал. ВКП(б) ЦК-лөн партиздат. 1937 во.

Јанвар 26 лунса „Правдаын“ Ротертлөн статта: Метролөн кујим өчеред.

дасөд темалы: Мијан рөдіна—Н. Баранскіј да П. Поспелов редакција улын. Којмөд издавије. Госполитиздат. 1938 во.

„Большевик“ 1938 вога 10-өд да 11-өд номерјасын статтајас: И. Папанин—Возынмуныс сөветскөй наукалөн победа, П. Ширшов да Је. Федоров—„Војвыв полус“ станција научнөй ужлөн итогјас. Јуль 1 лунса „Правда“ О. Кургановлөн статта: Сөветскөй музыкантјаслөн триумф.

дасөтикөд темалы: Кремлын Высшөй Школаса работникјаслөн пријом вьлын Сталин јортлөн реч.

Молотов—Высшөй школа јылыс. Госполитиздат. 1938 во.

даскыкөд темалы: И. Сталин—партијнөй ужын тырмытөмторјас да троцкистскөй да мукөд двурушникјасөс бырөдан мерајас јылыс.

Н. И. Жеков—Горьковскөй—Ленинскөй избирательнөй округса бөрысысјас собрание вьлын реч. ВКП(б) ЦК-лөн партиздат. 1937 во.

А. Я. Вышинскіј—троцкистско-фашистскөй разведчикјас вредительско-диверсионнөй ужлөн некымын методјас. ВКП(б) ЦК-лөн партиздат. 1937 во.

Н. Рубин да Я. Геребров—СССР-ын фашистскөй разведкајаслөн подрывнөй дејательност да накөд тышкасан могајс јылыс. ВКП(б) ЦК-лөн партиздат. 1937 во.

даскујимөд темалы: В. И. Ленин—Социализм да религија. ВКП(б) ЦК-лөн партиздат. 1937 во.

И. Сталин—Первој американскөй рабочөй делегациякөд бедеда. „Ленинизм вопросјас“ 10-өд издавије, 169—202 листб.

Јем. Ярославскіј—Антирелигиознөй пропагандалөн могајс. ВКП(б) ЦК-лөн партиздат. 1937 во.

Прімітам чукөстчөмсө

Ми Косја-Вом колхозса 2№ бригадасы колхозникјас да колхозницајас социалистическөй вьмуовмөсса стахановецјас, ударникјас да колхозса вескөдлысјас районувса совещанијелөн шыөдчөмөн төдмасөм бөрын ас выланым бөстөм көсјисөмјас:

Стахановскөйја ужалөмөн помалам турун пуктан ужјас регыдја кадөн да дастам скөтлы вьлын качествоа көрым. Шедөдам тырвермөмјас социалистическөй скөт вьзөм паскөдөмын.

Тырвөјө ошкам районнөй совещанијелыс шумө: Ізъа районувса вьмуовмөсса стахановецјас, ударникјас слотлыс социалистическөй ордысөм вьлө чукөстчөмсө примитөм јылыс шумө. Суртчам социалистическөй ордысөмө уборочнөй кампаніе образцовөја нуөдөм могыс Ізъа районкөд. Та могыс ми чуксалам Косја-Вом колхозса 3№ бригадаса колхозникјасөс

Косилка полноја исползүйтөм могыс да простөјјас зикөз бырөдөм могыс, корам правленіелыс выделитны вөвјас мөд смена вьлө.

Корам колхоз правленіелыс лезны переходашщөй Краснөй знамја уборочнөй кампаніе ужјас медса образцовөја завершитыс бригадалыс передөјтөм могыс.

Філіппов

Населенијелы 1939 вога перепис уопешнөйја вуөдөм—мог быд партијнөй сөветскөй организацијаслөн

Населенијелы 1939 вога Ставсоюзса перепис ем ыжыд политическөй да народнохожајственнөй значенијеа меропрјатіе. СССР-са Народнөй Комиссарјаслөн Сөвет населенијелы ставсоюзса перепис шыис нуөдны карса поселенијејасын 1939 вога јанвар 17 лунсан јанвар 23 лундөз, сиктса местајасын 1939 вога јанвар 17 лунсан јанвар 26 лундөз.

Уна переписјас-нын вөвлны 1939 вога переписөз, но најө унжыкысө помаслисны успехтөг. СССР-са Народнөй Комиссарјаслөн сөвет 1937 вога Ставсоюзса перепис признајтис неуволетворительнөй. Народнохожајственнөй учотса центральнөй управленіеөн, көні дыр кад чөж орудујтисны народ врагјас, перепис вөлі нуөдөма статистическөй на-

укалыс элементарнөй основаясө грубөја нарушајтөмөн, правительствөдн утвердитөм инсрукцияјас нарушајтөмөн.

Мијан могөн сулалө кыпөдны, кыз некөр, революционнөй суслун да не лезны народ врагјасөс торкавны ставсоюзса перепис нуөдгөн. 1939 вога перепис должен јарујугыда отразитны мијан странаын социализмыс вермөмсө. Перепислөн итогјас лоас ценнөй материалөн Којмөд Сталинскөй Пјатилеткалы культурнөй да хожајственнөй строительствөын.

Населенијелөн 1939 вога Ставсоюзса перепис петкөдлас социализмыс став завојеванијејассө, коді медвоздыс-на кутас мунны бесклассовөй Социалистическөй общество обстановканын. Царскөй Россияын само-

державіе сушествүйтөм чөж населенијелы всеобщщөй перепис вөлі нуөдлөма сөмын өтчыд—1897 во. Тајө переписіс имеітис зевыжыд тырмытөмторјас. Всеобщщөй перепис кежлө дастысөм омөла котыртөмыс населенијеөс ез вөв ставсө урчитөма.

Царскөй правительствөдн ужалыс јөзөс нартитөм, населенијеөс преследүйтөм, православиңөй вераыс кушөм-кө мөднога религиознөй вероченијејас өскөмөн населеније сөталіс неправилнөй сведенијејас населеније состав јылыс. 1897 вога всеобщщөй перепис урчитіс 2 миллион сектантөс, кор секја кадө сектантыс вөлі 10-12 миллионыс не ешажык. Перепислөн став пөлөс пријомјас вөліны буржуазнөйөс, коді муніс классовөй противоречіеын.

Сөветскөй власт 21 во сушествүјтөгөн населенијелы перепис вөлі нуөдлөма 1920, 1926 да 1937 војасө.

Кушөм-жө обстановканын муніны тајө переписјасыс?

1920 вога перепис, коді вөлі нуөдлөма В. И. Ленин инициатива серті, муніс граждандскөй војна условіејас обстановканын коді ез сет точнөја установитны населенијелыс лысө.

1926-өд во помын кызыннас странаын народнөй хожајство вөлі востановитөма, да дастысөс техническөй да социальнөй реконструкция. Тајө кадас партија да правительствө организүтис населенијелыс Ставсоюзса перепис. Секја кадө перепис отражајтис страналыс состојанијесө—капиталистическөй элементјас вьлө наступајтөм кежлө даслунсө.

Населенијелөн лыдыс секкі составлајтис 147 миллион морт. 1926 воын вөлі 845 сурс хожајство, кодјас имеітисны најөмнөй рабочөјјасөс—нуисны эксплуатация. Најөмнөй рабочөјыс составлајтис 2400 сурс морт. Вөлі регистрүйтөма секја ка-

дө 1014 сурс безработнөјөс. Грамотнөй населеније составлајтис населеније общщөй лыдыс сөмын 39 процөнт. Тащөм обстановканын муні секја перепис.

Локтан перепис должен сетны точнөй даннөјјас СССР-са населеније лыд јылыс, сјөб социальнөй, профессиональнөй, национальнөй, возрастнөй состав јылыс, сылөн культурнөй уровень јылыс.

Быд партијнөй, комсомольскөй да сөветскөй организацијалы колө разјаснајтны массалы Ставсоюзса перепислыс ыжыд государственнөй значенијесө. Колө бостны төдвөлө важнејшөй Ленинскөй указаније, мыј социализм ем учот. Та могыс мијан колө пуктыны став вын да способностјас, мед успешнөја завершиты населенијелыс Ставсоюзса перепис.

Рај. ИНХУ—Ф. Грачев.

Ответственнөй редактор

—Ф. Рочев.